

Янковська О.І. Інноваційна активність приватних сільськогосподарських підприємств Житомирської області / О.І. Янковська // Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяченої 40-річчю економічного факультету [«Обліково-аналітичне та фінансове забезпечення розвитку АПК України: проблеми і перспективи»], (Житомир, 25–26 лист. 2010 р.) / М-во аграрн. політ., ННЦ «Ін-т аграрн. економ.» НААНУ [та ін.]. — Житомир : Вид-во ЖНАЕУ, 2010. — С. 155—159.

УДК 330.341.1

ІННОВАЦІЙНА АКТИВНІСТЬ ПРИВАТНИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

О.І. Янковська
ЖНАЕУ, аспірант

Науковий керівник: д.е.н., ст. наук. співроб. Кузубов М.В.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень та публікацій. У Законі України „Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні” одним зі стратегічних пріоритетів визначено високотехнологічний розвиток сільського господарства і переробної промисловості, але на сьогодні оцінити ефективність впровадження нововведень у величезному масиві сільськогосподарських підприємств неможливо, оскільки інформація про інноваційну активність таких підприємств не акумулюється у формах звітності, що в свою чергу гальмує розвиток теорії та методології управління інноваційними процесами в сільськогосподарських підприємствах.

Грунтовні дослідження різних аспектів інноваційних процесів в аграрній сфері здійснені провідними вітчизняними вченими, такими як В.Г. Андрійчук, А.П. Гайдуцький, О.І. Даций, Л.В. Дейнеко, М.В. Зубець, М.І. Кісіль, М.Ю. Коденська, М.Х. Корецький, М.Ф. Кропивко, М.І. Крупка, М.Й. Малік, Г.М. Підлісецький, М.А. Садиков, А.В. Чупіс, О.М. Шестопад, В.В. Юрчишин та інші. Незважаючи на цінність проведених досліджень, інноваційна активність власне сільськогосподарських підприємств є на сьогодні найменш дослідженою. Мета дослідження полягає у визначенні ступеня інноваційної активності приватних сільськогосподарських підприємств Житомирської області, напрямів такої діяльності та джерел фінансування.

Основний матеріал. У зв'язку з відсутністю статистичного спостереження за інноваційною діяльністю сільськогосподарських підприємств, і приватних підприємств зокрема, з метою аналізу їх інноваційної активності нами було проведено вибіркве обстеження у формі анкетування керівників досліджуваних підприємств. Нами було розраховано чисельність вибіркової сукупності для одержання достовірних даних про генеральну сукупність. Для відбору використано спосіб власне випадкової та механічної неповторної вибірки. Розрахунок проведено на підставі таких даних: чисельність генеральної сукупності – 232 приватних сільськогосподарських підприємства (кількість приватних сільськогосподарських підприємств за даними статистичного щорічника Житомирської області за 2008р.), рівень вірогідності 0,95, для якого табличне значення коефіцієнту довіри t становить 2, гранична помилка вибірки 2,5%. Вибіркову сукупність склали 76 приватних сільськогосподарських підприємств Житомирської області.

На основі опитування керівників приватних сільськогосподарських підприємств нами було виділено 4 групи підприємств за рівнем їх залучення до інноваційного процесу:

- 1 група – „активні інноватори” – це приватні сільськогосподарські підприємства, які займаються інноваційною діяльністю і в яких відбувається повний інноваційний процес від дослідження до впровадження (до цієї категорії нами віднесено підприємства, які здійснюють власні дослідження або співпрацюють з науковою установою);

- 2 група – „пасивні інноватори” – це приватні сільськогосподарські підприємства, які займаються інноваційною діяльністю і в яких відбувається неповний інноваційний процес, тобто лише комерціалізація інновацій (до цієї категорії нами віднесено підприємства, які визначили себе інноваційно активними, але не здійснюють власних досліджень та не співпрацюють з науковими установами);

- 3 група – „потенційні інноватори” – це приватні сільськогосподарські підприємства, які не займаються інноваційною діяльністю, але керівники цих підприємств у анкеті визначили, що за наявності фінансових ресурсів колектив підприємства готовий до впровадження інновацій;

- 4 група – „консерватори” – це приватні сільськогосподарські підприємства, які не займаються інноваційною діяльністю і керівники даних підприємств визначили в анкеті, що навіть за наявності фінансових ресурсів колектив підприємства не готовий до впровадження інновацій.

Розподіл приватних сільськогосподарських підприємств за групами на основі анкетування наведено на рис. 1:

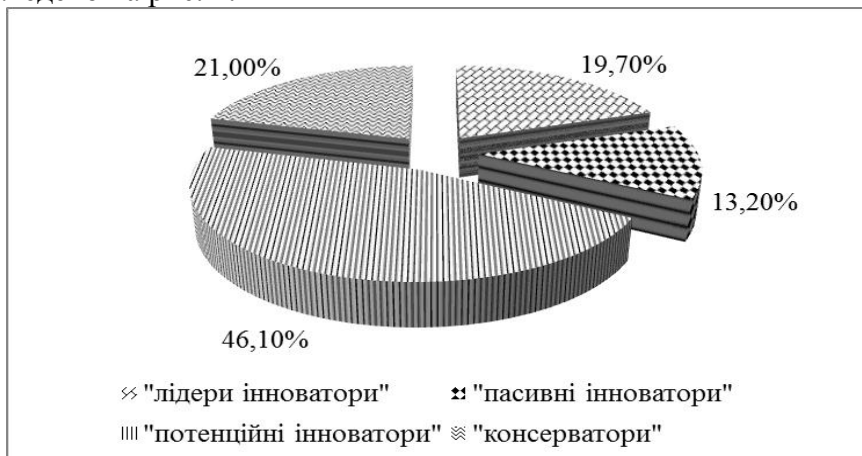

Рис. 1. Розподіл приватних сільськогосподарських підприємств Житомирської області за рівнем їх залучення до інноваційного процесу

За результатами анкетування з 76 приватних сільськогосподарських підприємств 25 (32,9% від загальної кількості опитаних) визначили себе такими, що здійснюють інноваційну діяльність, з них до 1 групи – „активні інноватори” – відносяться 15 підприємств (19,7% від загальної кількості опитаних та 60% від таких, що здійснюють інноваційну діяльність), до 2 групи – „пасивні інноватори” – 10 підприємств (13,2% від загальної кількості опитаних та 40% від таких, що здійснюють інноваційну діяльність).

Такими, що не здійснюють інноваційну діяльність визначило себе 51 приватне сільськогосподарське підприємство (67,1% від загальної кількості опитаних), з них до 3 групи – „потенційні інноватори” – відносяться 35 підприємств (46,1% від загальної кількості опитаних та 68,6% від таких, що не здійснюють інноваційну діяльність), до 4 групи – „консерватори” – 16 підприємств (21% від загальної кількості опитаних та 31,4% від таких, що не здійснюють інноваційну діяльність). Отже, найчисельнішою є група „потенційні інноватори”, що складає майже половину опитаних підприємств, що свідчить про наявність значного потенціалу до інноваційної діяльності в приватних сільськогосподарських підприємствах, готовність до її здійснення за умов достатності фінансових ресурсів.

Приватні сільськогосподарські підприємства, які здійснюють інноваційну діяльність (1 та 2 групи) реалізовували інноваційні проекти за такими напрямками (рис. 2).

Отже, інноваційна активність приватних сільськогосподарських підприємств Житомирської області пов'язана переважно з розробкою та впровадженням селекційних інновацій як в галузі рослинництва так і тваринництва, а також оновленні основних засобів на інноваційній основі. Лише 5 підприємств (20% від інноваційно активних підприємств) визначили, що здійснювали власну дослідницьку роботу, решта підприємств або співпрацюють з науковими установами (10 підприємств або 40% від інноваційно активних) або придбають уже готовий інноваційний продукт (10 підприємств або 40% від інноваційно-активних). Це ще раз підтверджує необхідність залучення приватних сільськогосподарських підприємств у процес наукових досліджень з метою максимального врахування їх потреб та розробку системи підтримки власних досліджень на підприємствах.

Рис. 2. Напрями інноваційної діяльності приватних сільськогосподарських підприємств Житомирської області

Джерелами фінансування інноваційних проектів виступають переважно власні кошти - 44% інноваційно активних підприємств інвестували в інновації лише власні кошти, решта підприємств поєднувала власні фінансові ресурси з бюджетними (3 підприємства або 12% від кількості інноваційно активних підприємств), кредитними (7 підприємств або 28% від кількості інноваційно активних підприємств) або коштами інвесторів (3 підприємства або 12% від кількості інноваційно активних підприємств), по одному підприємству здійснювало інноваційну діяльність повністю за рахунок бюджетних коштів та коштів інвестора. Така ситуація свідчить, що на сьогодні інноваційною діяльністю можуть займатися лише великі підприємства зі стабільною фінансовою базою, оскільки решта джерел фінансових ресурсів є дорогими або недоступними. Слід зазначити, що жодне з анкетованих інноваційно активних підприємств не використовує агролізинг для оновлення основних засобів і не відбувається поєднання фінансових можливостей кількох підприємств з метою реалізації спільних інноваційних проектів. Отже, більшість приватних сільськогосподарських підприємств здійснюють інноваційну діяльність за рахунок власних коштів, що пов'язано з високим ризиком її провадження, з іншої сторони така ситуація обмежує інноваційні можливості підприємства. Тому актуальною проблемою є оптимізація фінансування інноваційної діяльності та диференціація джерел такого фінансування.

Джерела інформаційного забезпечення інноваційної діяльності інноваційно-активних підприємств наведено на рис. 3.

За даними рис. 3. можемо визначити, що основними джерелами інформації про інноваційні розробки в аграрному секторі є сільськогосподарські журнали, інформація Міністерства аграрної політики України та участь у семінарах та конференціях. Меншу роль у інформаційному забезпеченні відіграють наукові та навчальні установи. Це може бути пов'язано з оприлюдненням результатів їх роботи Міністерством аграрної політики та на семінарах та конференціях, але, на нашу думку, ці установи мають налагоджувати і прямі зв'язки з сільськогосподарськими підприємствами, оперативно надавати їм інформацію про розробки які ведуться, активно залучати сільськогосподарські підприємства до самого процесу дослідження.

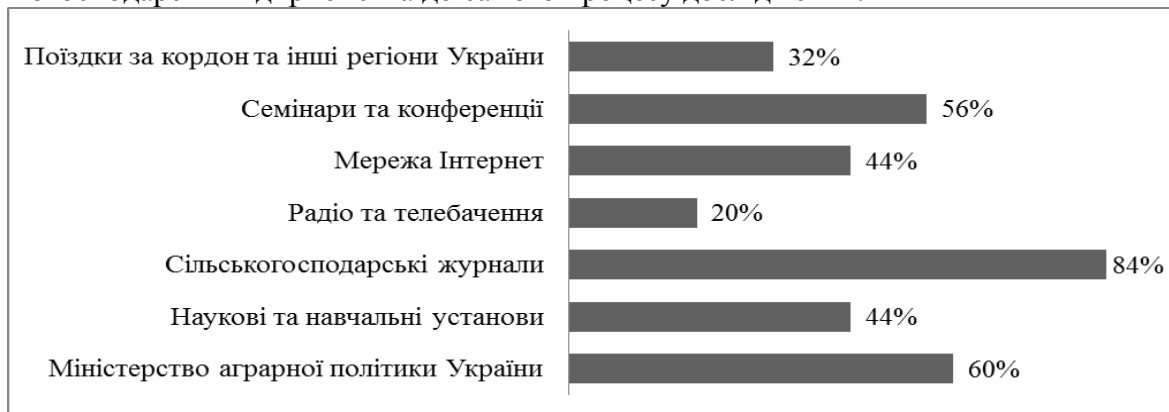

Рис. 3. Джерела інформації про агроінновації для інноваційно активних приватних сільськогосподарських підприємств Житомирської області

Позитивним явищем вважаємо достатньо високий рівень використання ресурсів Інтернет, зважаючи, що користувачі в сільській місцевості не завжди забезпечені якісними послугами з доступу до всесвітньої мережі, вважаємо це джерело інформації найперспективнішим, оскільки воно забезпечує доступ до інформації про інноваційні розробки в аграрному секторі будь-якої країни, високу швидкість розповсюдження інформації як про самі агроінновації так й інші джерела інформації про них. Найменшу роль відіграють поїздки за кордон та інші регіони, що пов'язано як обмеженими фінансовими можливостями так і доступністю інших інформаційних джерел. Жодне інноваційно-активне підприємство не визначило джерелом інформації про агроінновації інформаційно-консультаційні та дорадчі служби. Розвитку інформаційного забезпечення інноваційного менеджменту приватних сільськогосподарських підприємств слід приділяти особливу увагу оскільки дифузія інновацій, особливо її швидкість, напряму залежить від кількості та доступності інформації про них та досвід їх впровадження.

Дослідження організаційного забезпечення інноваційної діяльності приватних сільськогосподарських підприємств показало, що жодне інноваційно активне підприємство не має підрозділу або посадової особи, яка б відповідала за реалізацію інноваційної діяльності підприємства, тобто функцію інноваційного менеджера на таких підприємствах виконує безпосередньо його керівник.

Висновки та пропозиції. Отже, інноваційно активні приватні сільськогосподарські підприємства реалізують переважно інноваційні проекти пов'язані з виведенням або впровадженням нових сортів рослин та удосконаленням племінних якостей тварин. Досліджувані підприємства не ведуть практично власної дослідницької роботи, а джерелом інновації виступає переважно комерціалізована наукова розробка на стадії її дифузії. Фінансується інноваційна діяльність здебільшого за рахунок власних джерел, тому інноваційна активність напряму залежить від фінансових можливостей підприємства. Керівники підприємства отримують інформацію про агроінновації з різноманітних джерел, але більшу увагу, на нашу думку, слід приділяти безпосередній співпраці та інформаційному обміну між

науковими установами та сільськогосподарськими підприємствами. Щодо інноваційного менеджменту, то його функції в приватних сільськогосподарських підприємствах виконує безпосередньо керівник.

Подальші дослідження спрямовані на визначення основних факторів, що визначають ступінь участі сільськогосподарського підприємства в інноваційному процесі.

Ольга Іванівна Янковська

Інноваційна активність приватних сільськогосподарських підприємств
Житомирської області

У статті представлено результати анкетування керівників приватних
сільськогосподарських підприємств Житомирської області щодо їх інноваційної
активності

Ольга Ивановна Янковская

Инновационная активность частных сельскохозяйственных предприятий
Житомирской области

В статье представлены результаты анкетирования руководителей частных
сельскохозяйственных предприятий Житомирской области касательно их
инновационной активности

Olga Ivanovna Yankovskaya

Innovation activity of private agricultural enterprises of Zhitomir region

The article exposes results of questioning leaders of private agricultural enterprises of
Zhitomir region about their innovation activity